

ПРОСТОРОВО-ДИНАМІЧНА ОЦІНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМИ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

© 2019 ПРОХОРОВА В. В., КОЛЕЩУК О. Я.

УДК 658.014
JEL Classification: O3; O32; L53; L52; Q55

Прохорова В. В., Колещук О. Я.

Просторово-динамічна оцінка системи управління сучасними промисловими підприємствами

Мета статті – формування основи просторово-динамічної оцінки системи управління сучасними промисловими підприємствами, що впливає на рівень адаптації до впровадження інновацій. Визначено, що система управління промисловими підприємствами має складний характер і велику кількість факторів впливу на їх діяльність. Просторово-динамічна оцінка системи управління промисловими підприємствами дозволяє виявити проблеми, які стоять перед ними, і знайти рішення цих проблем. Розглянуто вплив факторів зовнішнього середовища як підґрунтя для просторово-динамічної оцінки системи управління сучасними промисловими підприємствами. Запропонована основа для просторово-динамічної оцінки системи управління сучасними промисловими підприємствами є підґрунтям продукування та прийняття ефективних управлінських рішень, що дозволять оцінити кількісні та якісні зміни у просторі та часі; дослідити динаміку впливу на діяльність промислових підприємств індикаторів, що визначають ступінь інноваційної рефлексії, як рамкової умови для визначення рівня сприйняття інноваційності; визначити рівень гнучкості, активності й адаптивності промислових підприємств, і їх здатність до змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

Ключові слова: промислові підприємства, просторово-динамічна оцінка системи управління, гнучкість, активність, адаптивність.

DOI:

Рис.: 5. Бібл.: 17.

Прохорова Вікторія Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання, Українська інженерно-педагогічна академія (вул. Університетська, 16, Харків, 61003, Україна)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2552-2131>

Колещук Орест Ярославович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: orest.y.koleshchuk@lpnu.uaORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8995-5206>Researcher ID: <http://www.researcherid.com/S-4026-2017>УДК 658.014
JEL Classification: O3; O32; L53; L52; Q55

Прохорова В. В., Колещук О. Я. Пространственно-динамическая оценка системы управления современными промышленными предприятиями

Цель статьи – формирование основы пространственно-динамической оценки системы управления современными промышленными предприятиями, влияющей на уровень адаптации к внедрению инноваций. Определено, что система управления промышленными предприятиями имеет сложный характер и большое количество факторов влияния на их деятельность. Пространственно-динамическая оценка системы управления промышленными предприятиями позволяет выявить проблемы, которые стоят перед ними, и найти решение этих проблем. В работе рассмотрено влияние факторов внешней среды как основы для пространственно-динамической оценки системы управления современными промышленными предприятиями. Предложенная основа для пространственно-динамической оценки системы управления современными промышленными предприятиями является основой для выработки и принятия эффективных управленческих решений, которые позволят оценить количественные и качественные изменения в пространстве и времени; исследовать динамику влияния на деятельность промышленных предприятий индикаторов, определяющих степень инновационной рефлексии, как рамочного условия определения уровня восприятия инновационности; определить уровень гибкости, активности и адаптивности промышленных предприятий, и их способность к изменениям внешней и внутренней среды.

UDC 658.014
JEL Classification: O3; O32; L53; L52; Q55

Prokhorova V. V., Koleshchuk O. Y. Spatial and Dynamic Evaluation of the Management System of Modern Industrial Enterprises

The aim of the article is to develop a framework for spatial and dynamic evaluation of the management system of modern industrial enterprises to affect the level of adaptation to the implementation of innovations. It is determined that the management system of industrial enterprises is complex and has a large number of factors influencing their activities. Spatial and dynamic evaluation of the management system of industrial enterprises makes it possible to identify the problems that confront them and to find a solution to these problems. The paper considers the influence of environmental factors as the basis for spatial and dynamic evaluation of the management system of modern industrial enterprises. The proposed framework for spatial and dynamic evaluation of the management system of modern industrial enterprises is the basis for the formation and adoption of effective management decisions that will allow estimating the quantitative and qualitative changes in space and time; studying the dynamic pattern of the impact of indicators that determine the degree of innovative reflection on activities of industrial enterprises as a framework condition for measuring the level of perception of innovation; determining the level of flexibility, activity and adaptability of industrial enterprises, and their ability to change the external and internal environment.

Keywords: industrial enterprises, spatial and dynamic evaluation of the control system, flexibility, activity, adaptability.

Fig.: 5. Bibl.: 17.

Ключевые слова: промисленні підприємства, просторово-динамічна оцінка системи управління, гнучкість, активність, адаптивність.

Рис.: 5. **Библ.:** 17.

Прохорова Вікторія Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання, Українська інженерно-педагогічна академія (ул. Университетская, 16, Харків, 61003, Україна)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2552-2131>

Колещук Орест Ярославич – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій, Національний університет «Львівська політехніка» (ул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: orest.y.koleshchuk@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8995-5206>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/S-4026-2017>

Prokhorova Viktoriya V. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of the Department of Economics and Business Entities, Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy (16 Universytetska Str., Kharkiv, 61003, Ukraine)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2552-2131>

Koleshchuk Orest Ya. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Business Investment, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: orest.y.koleshchuk@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8995-5206>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/S-4026-2017>

Вступ. Сучасне соціально-економічне становище промислових підприємств багато в чому детерміновано рівнем розвитку інноваційної діяльності, заснованої на ефективному використанні і постійному вдосконаленні інтелектуальних ресурсів і використанні креативних знань. Інноваційність набуває все більшого значення для успішного економічного розвитку промислових підприємств. Впровадження інноваційних технологій та знань у виробництво і випуск продукції нададуть можливість підвищити рівень конкурентоспроможності промислових підприємств, збільшити інвестиційну привабливість, а також будуть основою для подальшого їх ефективного розвитку.

Просторово-динамічна оцінка системи управління сучасними промисловими підприємствами передбачає різні типи просторової залежності, які впливають на рівень адаптації до впровадження інноваційності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами формування просторово-динамічної оцінки системи управління сучасними промисловими підприємствами займалися такі вітчизняні і зарубіжні вчені: І. Ансофф [1], Г. Бак [2], А. Богуш [3], В. Дикань [4], М. Данько [4], А. Міщенко [5], В. Прохорова [7,8], М. Портер [6], О. Тридід [12], Р. Фатхутдінов [13], В. Чобіток [7] та ін.

Але залишається недостатньо розробленою проблема формування просторово-динамічної оцінки системи управління сучасними промисловими підприємствами, існує багато питань, що перманентно висуває внутрішнє та зовнішнє середовище, і знайти розв'язання цих питань.

Мета статті – формування просторово-динамічної оцінки системи управління сучасними промисловими підприємствами, що впливає на рівень адаптації до впровадження інноваційності.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах зниження темпів розвитку вітчизняної економіки зростає актуальність завдання підвищення ефективності управління сучасними промисловими підприємствами, а саме: підвищення ефективності компонентів системи управління.

У сучасних умовах господарювання ефективність діяльності сучасних промислових підприємств здебільшого

залежить від використання раціональних систем управління, які можна просторово-динамічно оцінити за такими напрямками:

- формування структури напрямків зростання ефективності відповідно до обраної стратегії розвитку промислового підприємства;
- максимізація економічного результату на основі збалансованого управління за всіма напрямками розвитку промислового підприємства.

Ефективність системи управління промисловими підприємствами складається як результат управління діяльністю всіх функціональних блоків, що реалізують етапи відтворювального циклу промислового підприємства. Такий широкий розгляд сутності ефективності системи управління дозволяє враховувати всі виникаючі фактори, як поточної діяльності, що відбиває використання існуючих можливостей, так і діяльності, пов'язаної з його відтворенням і розвитком.

Система управління промисловими підприємствами має складний характер і велику кількість факторів впливу на їх діяльність. Просторово-динамічна оцінка системи управління промисловими підприємствами дозволяє виявити проблеми, які стоять перед ними, і знайти рішення цих проблем.

На діяльність сучасних промислових підприємств значно впливають фактори зовнішнього середовища, що є складною системою та має особливості і характеристики. За результатами аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури було виділено найбільш вагомі фактори впливу зовнішнього середовища, що наведено на рис. 1.

Економічні перетворення в сучасних умовах потребують перегляду систем управління сучасними промисловими підприємствами, застосування інноваційних систем управління, які дозволять ефективно використовувати потенціальні ресурси, більш гнучко пристосовуватися до вимог зовнішнього середовища.

Організаційне об'єднання комплексу потенційних ресурсів в єдиний технологічний ланцюг і здатність швидкої перебудови залежно від кон'юнктури ринку характеризується показником гнучкості промислового підприємства.

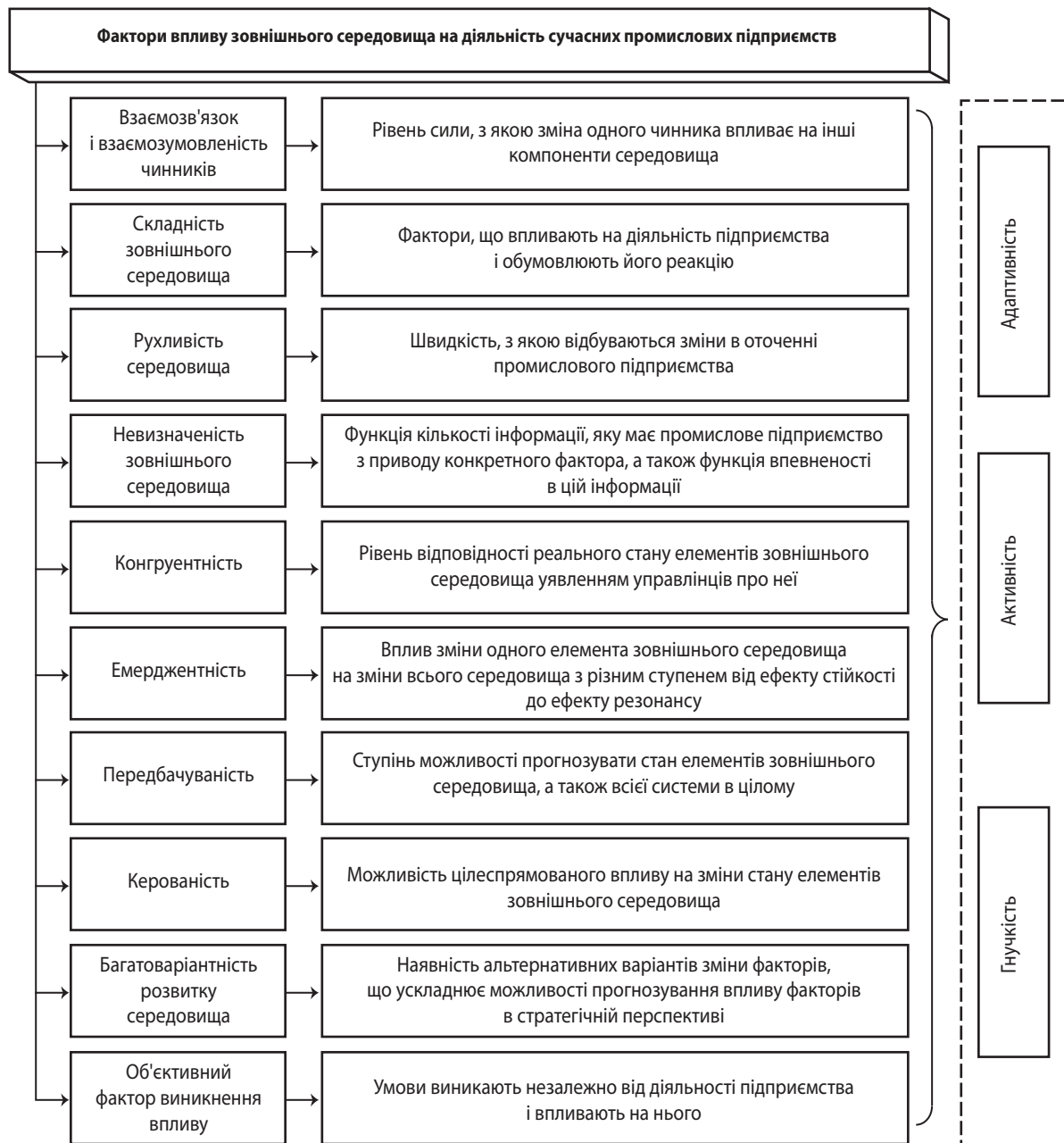

Рис. 1. Вплив факторів зовнішнього середовища як підґрунтя для просторово-динамічної оцінки системи управління сучасними промисловими підприємствами

Гнучкість промислового підприємства – це здатність виробничої структури промислового підприємства активно реагувати на зміни зовнішнього середовища, орієнтуючи виробничу систему на застосування інноваційних технологій, змінюючи внутрішню структуру підприємства з метою розширення ринків збуту.

Гнучкість промислових підприємств полягає у здатності впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу, використовуючи їх для посилення своїх конкурентних позицій на ринках, здатності активізувати свій інноваційний потенціал в умовах кардинальної зміни стратегічних пріоритетів розвитку та пошуку креативних форм і методів проникнення на нові ринки. Існує сукупність показників,

які відображають ступінь інноваційної рефлексії промислового підприємства в ринковому середовищі (рис. 2).

В умовах трансформації господарських систем при переході до ринку, нестабільності зовнішнього середовища і різких кон'юнктурних коливань у господарських системах усіх рівнів виникає необхідність в інноваційній рефлексивній активності підприємства, яка є необхідною умовою ефективного розвитку всіх суб'єктів ринкових відносин, виробнича діяльність яких заснована на економічній самостійності і незалежності. Відсутність дієвих державних форм підтримки підприємств і різке посилення конкурентних умов розвитку вимагає підвищення їх інноваційної активності.

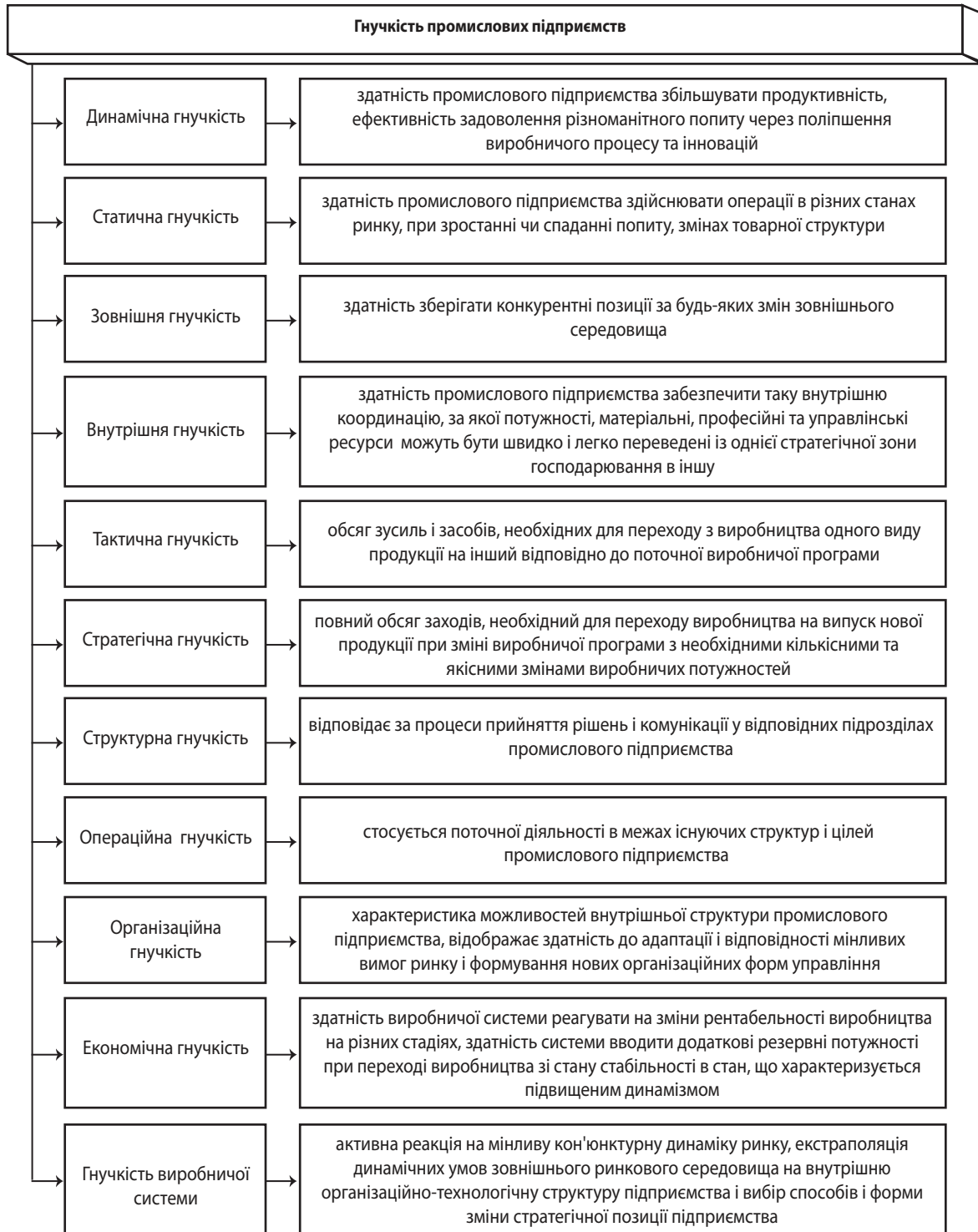

Рис. 2. Види гнучкості промислових підприємств

Стратегічне управління інноваційністю підприємств з урахуванням гнучкості може бути побудоване за принципом вибору домінуючого фактора, встановленого в результаті оцінки ступеня інноваційної рефлексії промислового підприємства. Стратегічне управління інноваційністю підприємств формується шляхом встановлення перспективних цілей розвитку і виявлення об'єктивних і стійких взаємозв'язків між зазначеними цілями і наявними потенціальними можливостями для їх досягнення.

У процесі аналітичної параметризації гнучкості, як однієї з основних можливостей у формуванні стратегічного управління інноваційністю підприємств, необхідно враховувати: вибір найбільш ефективних напрямків розвитку; формування достатнього обсягу потенційних ресурсів і оптимізації їх складу; рівень впливу ризиків тощо.

Стабільність діяльності промислових підприємств зумовлена їх активністю, яка залежить від широти ринків збуту продукції, ступеня виконання плану за основними

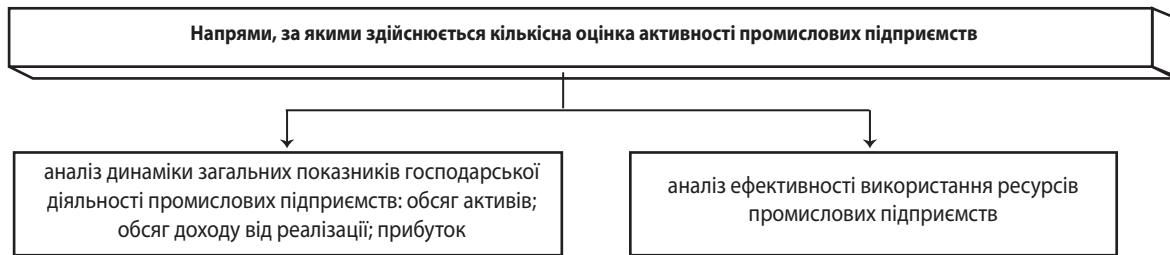

Рис. 3. Напрями, за якими здійснюється кількісна оцінка активності промислових підприємств

Рис. 4. Активність, яка проявляється у різних сферах діяльності промислових підприємств

показниками діяльності, рівня ефективності використання потенціалу і стійкості економічного зростання, що є наступним напрямом просторово-динамічної оцінки системи управління сучасними промисловими підприємствами.

Кількісна оцінка активності промислових підприємств здійснюється за напрямками, що наведено на рис. 3.

Активність проявляється у різних сферах діяльності промислових підприємств, що наведено на рис. 4.

Активність промислового підприємства проявляється передусім у швидкості обороту його засобів, полягає в дослідженні рівнів і динаміці різних коефіцієнтів оборотності.

Наступним напрямом просторово-динамічної оцінки системи управління сучасними промисловими підприємствами є адаптивність, що показує здатність і готовність промислового підприємства до адаптації за рахунок наявних і прихованих потенційних ресурсів. Адаптивність діяльності промислового підприємства полягає у здатності найбільш повного використання ресурсних можливостей підприємства в розрізі його функціональних підсистем і можливостей зовнішнього середовища та відображають

ступінь інноваційної рефлексії промислового підприємства в сучасних умовах господарювання.

Адаптивність промислового підприємства – це дуже складна і багатовимірна характеристика, вона не може бути виявлена на основі розрахунку невеликої кількості показників, що формують ступінь інноваційної рефлексії промислового підприємства. Найбільш доцільним є визначення оцінки стану адаптивності підприємства такими напрямками аналізу, що наведено на рис. 5.

При формуванні ефективної системи управління сучасними промисловими підприємствами необхідно враховувати вертикальні та горизонтальні взаємозв'язки на різних рівнях. Застосовувати просторово-динамічні оцінки для забезпечення системи управління розвитком, що дозволять розв'язувати проблеми стратегічного планування, організації та регулювання розвитком промислових підприємств.

Висновки. Запропоноване підґрунтя для просторово-динамічної оцінки системи управління сучасними промисловими підприємствами є основою продукування та прийняття ефективних управлінських рішень, що дозволять

Рис. 5. Адаптивність промислового підприємства

оцінити кількісні та якісні зміни у просторі та часі; дослідити динаміку впливу індикаторів на діяльність промислових підприємств, що визначають ступінь інноваційної рефлексії, як рамкової умови визначення рівня сприйняття інноваційності; визначити рівень гнучкості, активності й адаптивності промислових підприємств та їх здатність до змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ansoff I. *New corporate strategy*. SPb. : Peter-press, 1999. 416 s.
2. Бак Г. Впровадження інновацій у сфері туризму. *Наукові записки*. 2010. № 2. С. 48–56.
3. Богуш Л. Г. Підходи до формування стратегії розвитку туристичної індустрії в Україні. *Туристично-краєзнавчі дослідження*. 2004. Вип. 5. С. 135–155.
4. Данько М. І., Дикань В. Л., Калініченко Л. Л. Підвищення інвестиційно-інноваційного потенціалу промислових підприємств залізничного транспорту в умовах інтеграційних процесів: монографія. Харків : УкрДАЗТ, 2010. 167 с.
5. Ільницька Г. Я. Формування фінансово-економічного механізму управління підприємством. *Науковий вісник Українського державного лісотехнічного університету : зб. наук.-техн. пр.* 2004. Вип. 14.7. С. 291–294.
6. Міщенко А. П. Стратегічне управління : навч. посіб. Київ : Центр навч. літ., 2004. 366 с.
7. Портер М. Стратегія конкуренції Київ : Основи, 1998. 390 с.
8. Прохорова В. В., Чобіток В. І. Потенціал підприємства: формування і оцінка : навч. посіб. Київ : НТМТ 2013. 212 с.
9. Прохорова В. В. Економічний розвиток підприємства: теоретико-методологічний аспект : монографія. Харків : УкрДАЗТ, 2010. 523 с.
10. Словник іншомовних слів / за заг. ред. О. С. Мельничука. Київ, 1974. 776 с.
11. Словари и энциклопедии // Академик. Энциклопедический словарь экономики и права. URL: <http://dic.academic.ru/>

contents.nsf/dic_economic_law/?f=0JzQldCW0JQ=&t=0JzQmNCd0Jg=&nt=232&p=5

12. Тлумачний словник економіста / за ред. С. М. Гончарова. Київ : Центр учб. літ., 2009. 264 с.
13. Тридід О. М. Організаційно-економічний механізм розвитку підприємства : монографія. Харків : ХДЕУ, 2008. 364 с.
14. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление. М. : ИНФРА-М, 2000. 312 с.
15. Циглик І. І. Внутрішній економічний механізм підприємства : [навч. посіб.]. Івано-Франківськ : ІМЕ, 2000. 104 с.
16. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
17. Малицький А. А. Організаційно-економічний механізм управління підприємством: сутність та структура. URL: <http://intkonf.org/malitskiy-aa-organizatsiyno-ekonomichnyy-mehanizm-upravlinnya-pidpriemstvom-sutnist-ta-struktura>

REFERENCES

- Ansoff, I. *New corporate strategy*. St. Petersburg: Peter-press, 1999.
- Bak, H. "Vprovadzhennia innovatsii u sferi turyzmu" [Implementation of innovations in tourism]. *Naukovi zapysky*, no. 2 (2010): 48-56.
- Bohush, L. H. "Pidkhody do formuvannia stratehii rozvytku turystychnoi industrii v Ukraini" [Approaches to formation of strategy of development of tourist industry in Ukraine]. *Turystychno-kraieznavchi doslidzhennia*, no. 5 (2004): 135-155.
- Danko, M. I., Dykan, V. L., and Kalinichenko, L. L. *Pidvyshchennia investytsiino-innovatsiinoho potentsialu promyslovykh pidpriemstv zaliznychnoho transportu v umovakh intehratsiinykh protsesiv* [Increasing the investment and innovation potential of railway undertakings in the context of integration processes]. Kharkiv: UkrDAZT, 2010.
- Fatkhutdinov, R. A. *Konkurentosposobnost: ekonomika, strategiya, upravleniye* [Competitiveness: economics, strategy, management]. Moscow: INFRA-M, 2000.
- Ilynska, H. Ya. "Formuvannia finansovo-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnya pidpriemstvom" [Formation of financial

and economic mechanism of enterprise management]. *Naukovyi visnyk. Ukrainskyi derzhavnyi lisotekhnichnyi universytet*, no. 14.7 (2004): 291-294.

Malytskyi, A. A. "Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm upravlinnia pidpriemstvom: sutnist ta struktura" [Organizational and economic mechanism of enterprise management: essence and structure]. <http://intkonf.org/malitskiy-aa-organizatsiyno-ekonomichniy-mekhanizm-upravlinnya-pidpriemstvom-sutnist-ta-struktura>

Mishchenko, A. P. *Stratehichne upravlinnia* [Strategic management]. Kyiv: Tsentr navch. lit., 2004.

Porter, M. *Stratehiia konkurentsii* [Competition strategy]. Kyiv: Osnovy, 1998.

Prokhorova, V. V. *Ekonomichniy rozvytok pidpriemstva: teoretyko-metodolohichniy aspekt* [Economic development of the enterprise: theoretical and methodological aspect]. Kharkiv: UkrDAZT, 2010.

Prokhorova, V. V., and Chobitok, V. I. *Potentsial pidpriemstva: formuvannia i otsinka* [Enterprise potential: formation and evaluation]. Kyiv: NTMT, 2013.

"Slovari i entsiklopedii" [Dictionaries and Encyclopedias]. Akademik. Entsiklopedicheskiy slovar ekonomiki i prava. http://dic.academic.ru/contents.nsf/dic_economic_law/?f=0JzQldCW0JQ=&t=0JzQmNCd0Jg=&nt=232&p=5

Slovyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words]. Kyiv, 1974.

Tlumachnyi slovnyk ekonomista [The economist's explanatory dictionary]. Kyiv: Tsentr uchb. lit., 2009.

Trydid, O. M. *Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm rozvytku pidpriemstva* [Organizational and economic mechanism of enterprise development]. Kharkiv: KhDEU, 2008.

Tsyhlyk, I. I. *Vnutrishnii ekonomichniy mekhanizm pidpriemstva* [Internal economic mechanism of the enterprise]. Ivano-Frankivsk: IME, 2000.

Wikipedia - vilna entsyklopediia. <https://uk.wikipedia.org/wiki>

Стаття надійшла до редакції 02.08.2019

■